

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлені актуальні питання формування комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти. Проаналізовано сучасні погляди науковців щодо означеної проблеми. Розкрито сутність, структуру та складові комп'ютерної компетентності особистості.

Ключові слова: комп'ютерна компетентність, комп'ютерні технології, комп'ютеризація, дошкільна освіта.

Актуальність розв'язання проблеми комп'ютеризації процесу навчання пов'язана зі змінами вимог до якості підготовки висококваліфікованих фахівців дошкільної освіти, що продиктовано не стільки ситуацією, скільки глибинними процесами, які відбуваються в українському суспільстві, його освітніх структурах.

Комп'ютерні технології відкривають шлях до самостійної навчальної діяльності й особистої відповідальності молодого покоління, які педагоги відносять до ключової компетентності. Загальновизнано, що нині формування комп'ютерної компетентності педагогів є однією з обов'язкових умов досягнення освітніх цілей сучасності [2, 3–6].

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, започатковано і розвинуто в фундаментальних роботах учених (Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбица, С. Пейперта, С. Полат та ін.). У роботах цих авторів показано, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності навчального процесу.

Проблемою розробки й використання комп'ютерних технологій навчання досліджували учені (Н. Апатова, А. Верлань, М. Головань, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Івасків, В. Лапінський, В. Мадзігон, Д. Матро, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, І. Роберт, П. Ротаєнко, В. Руденко, М. Семко, О. Християнінов). Технології комп'ютеризованого навчання вивчали вчені А. Ашеро, А. Довгялло, О. Савельєв, О. Молібог та зарубіжні – Г. Клейман, Н. Краудер, С. Пейперт, В. Скіннер. Визначення функцій інформаційних технологій у навчальному процесі розглядали Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов.

Світовий досвід засвідчує, що вирішення проблем дошкільної освіти починається з професійної підготовки педагогів. Без якісного зростання педагогічного професіоналізму ми не зможемо піднятися до нинішніх надбань науки. У зв'язку з цим найактуальнішим є таке навчання, що засноване не лише на фундаментальних знаннях у певній галузі, а й на загальній культурі, що включає й інформаційну. Тому кожному педагогові потрібна ґрунтовна підготовка у сфері сучасних комп'ютерних технологій.

Необхідною умовою інформатизації освіти є готовність вихователів до використання комп'ютерних технологій навчання в процесі передавання знань, що означає постійну, неперервну самоосвіту. Комп'ютерна компетентність вихователя є компонентом його загальної педагогічної культури, найважливіший показник його професійної майстерності і відповідності світовим стандартам у сфері дошкільної освіти.

Мета статті зумовлюється потребою у висвітленні актуальних проблем, щодо формування комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти в сучасних умовах потужної інформатизації суспільства.

Історія демонструє, що боротьба з книгою 400 років тому для дітей, боротьба із ЗМІ (комп'ютерними технологіями) за свідомість молодого покоління 50 років тому, призвели до одного, що дошкільна педагогіка стала вивчати наявні феномени і виробляти необхідні, науково обґрунтовані підходи до їх ефективного використання.

В умовах сьогодення, оволодіння дитиною вмінням використовувати пізнавальний та інший потенціал комп'ютера, набуває великого значення. Виходячи з цього, особливим аспектом соціального виховання стає так зване медіа-навчання чи медіа-освіта (з лат. *media* – засоби) – вивчення вихованцями закономірностей комп'ютерних технологій. Його завдання: підготувати дітей до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації (навчити дитину розуміти її – "декодувати" повідомлення, критично оцінювати їх якість), усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіння засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Створення системи медіа-навчання – це процес довготривалий, який має високу собівартість [3, 68 – 75].

Починаючи з 60-х років, у провідних країнах світу (Великобританія, США, Канада, Австралія, Франція та ін.) в педагогічній науці був сформований спеціальний напрям – медіа-освіта, який допомагає дітям й дорослим адаптуватися до світу медіакультури, комп'ютерних технологій, навчитися аналізувати медіатексти. В канадській провінції Онтаріо з 1987 р. медіа-освіта є обов'язковим навчальним предметом у школах, в Австралії з 1990 р. ця дисципліна впроваджена в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів [5]. У 1973 році були теоретично обґрунтовані основні принципи медіа-освіти в Австрії. На практиці педагоги використовують комп'ютерні технології як засіб навчання, який залежить від їхніх побажань. Наприкінці 60-х років ХХ ст. німецькі педагоги дійшли висновку, що комп'ютерні технології мають бути не тільки засобом навчання, але й об'єктом вивчення. Якщо освіта спрямована на розвиток індивідуальності дитини, то медіа-освіта – на підготовку індивіда до прийняття соціально важливих рішень на основі аналізу повідомлень із комп'ютерних технологій. У 80-ті роки виникла медіа-освіта в Англії, завдяки працям Л. Мастермана. З 1987 року початкові школи Італії працюють за програмами зображувального мистецтва, музичної освіти, в яких враховані цілі й завдання медіа-освіти. Інформаційний потік здійснює вплив на формування системи знань й емоційну сферу сприйняття дорослих і дітей, тому необхідно широко використовувати комп'ютерні технології в навчанні. Уміння аналізувати інформацію, виокремлювати головне в інформаційному повідомленні, розуміти спрямування комунікації, прихований зміст повідомлень є необхідними на всіх етапах навчання.

Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Першочергове завдання сучасної дошкільної педагогіки — формування комп'ютерної компетентності вихователів, які зобов'язані не тільки розуміти нові проблеми, що постають перед ними, а й знаходити їх рішення у повсякденній професійній діяльності [4, 7–11].

Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку; вміння орієнтуватися в безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних комп'ютерних технологій для задоволення інформаційних потреб. Усі ці трансформаційні процеси розкривають актуальне поняття компетентності особистості.

Відак, комп'ютерна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, що виявляється в здатності до засвоєння відповідних знань, умінь і навичок щодо розв'язання завдань у педагогічній й професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

В основу концепції "комп'ютерної компетентності" покладено ідею виховання компетентної людини, яка має необхідні знання та керується ними; володіє високими моральними якостями; діє адекватно у відповідних ситуаціях та несе відповідальність на певну діяльність.

Складовими комп'ютерної компетентності особистості є:

- система уявлень про інформатику (знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках);

- комп'ютерна грамотність (уміння працювати з комп'ютером, навички користувача, здатність використовувати допоміжні апаратні засоби);

- відповідний стиль мислення.

Обираючи комп'ютер для навчальних цілей, слід усвідомлювати ті цілі, які до того ж змінюються із розвитком суспільства. Так, Н. В. Апатова наводить нові кваліфікаційні вміння вихователя в умовах інформатизації суспільства:

- вихователь повинен володіти відповідними знаннями, що містяться в комп'ютерній програмі;

- індивідуалізація навчання, яка передбачає введення в педагогічний процес комп'ютера, й вимагає застосування значної кількості методик, якими вихователь повинен володіти досконало;

- вихователь повинен знати програмне забезпечення, його складові, вміння допомогти дитині на кожному етапі заняття [1].

У реаліях сьогодення, якість дошкільної освіти в Україні визначається рівнем використання комп'ютерних технологій у дошкільних навчальних закладах. Тож, назвемо чинники, які можуть сприяти більш активному і ефективному використанню інформаційних комп'ютерних технологій у дошкільному навчальному закладі (ДНЗ):

- великі дидактичні можливості комп'ютера;
- наявність у продажу різноманітних програмних продуктів для навчання;
- введення в планування режимних процесів дошкільного навчального закладу пропедевтичного курсу інформатики (та на його основі впровадження методики формування комп'ютерної грамотності дітей дошкільного віку);
- реалізація різних програм, які стимулюють формування комп'ютерної компетентності вихователів і дітей;
- наявність у багатьох сім'ях комп'ютерів, що сприяє формуванню в дітей готовності (психологічної, мотиваційної і практичної) до використання комп'ютера.

Сьогодні склалась досить суперечлива ситуація, незважаючи на ці позитивні чинники, комп'ютер у навчально-виховному процесі ДНЗ, на жаль, використовується рідко. Основними причинами цього можна вважати: недостатній рівень фінансування ДНЗ; нестача на ринку пропозицій педагогічних програмних засобів, які б відповідали дидактичним вимогам; відсутність методичних розробок з використання комп'ютера в цілому (і конкретних програм навчального призначення зокрема), а головне – недостатній рівень комп'ютерної компетентності більшості вихователів дошкільної установи. Це підтверджується багатьма проведеними дослідженнями у цій галузі.

Використання комп'ютера як засобу навчання в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу веде за собою зміну і інших елементів (процесу навчання, організації навчання, засобів навчання). Це, на наш погляд, припускає вирішення декількох груп проблем: загальнодидактичних, методичних й інформаційних (які відносяться до комп'ютера, як до засобу навчання), професійних і організаційних (кожна з яких, передбачає вирішення відповідних теоретичних і практичних завдань). Розглянемо всю сукупність цих проблем.

Загальнодидактичні проблеми визначають роль (місце) комп'ютера в дидактичній системі серед інших засобів навчання, що використовуються; умови, в яких буде здійснюватись педагогічний процес з використанням комп'ютера.

Професійна проблема включає: системне використання комп'ютерних технологій як засобу безперервної підготовки вихователів, що підвищує ефективність педагогічного процесу в ДНЗ.

Організаційно-методичні проблеми враховують: специфіку змісту заняття; особливості методичної системи, яка використовується на занятті; дидактичні і технічні вимоги до персонального програмного забезпечення (ППЗ); виявлення, експертиза та підбір ППЗ; проектування ППЗ, система комп'ютерних завдань (СКЗ) чи електронного дидактичного матеріалу (ЕДМ); визначення розробника ППЗ, СКЗ чи самостійна розробка; впровадження програмного продукту в технологію навчання.

Інформаційні проблеми визначають: науково обґрунтовані психолого-педагогічні і методичні вимоги до ППЗ, які необхідні для ефективного використання в педагогічному процесі ДНЗ; формування системи завдань з кожного заняття з урахуванням різноманітних програм навчання; забезпечення доступності ППЗ для вихователів (наявність єдиної бази даних ППЗ); розробка ППЗ.

Застосування комп'ютерних технологій докорінно змінює роль і місце вихователя й вихованця в педагогічному процесі ДНЗ. На практиці найчастіше вихователь, який не має відповідної підготовки і можливостей, що необхідні для вирішення цих проблем, залишається з ними один на один.

Отже, розв'язання проблеми формування комп'ютерної компетентності вихователів дошкільної установи в умовах інформатизації освіти вимагає зміни вмісту існуючої системи підготовки педагогічних кадрів і створення сприятливих організаційно-педагогічних умов для впровадження сучасних комп'ютерних технологій у освітній процес.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Комп'ютеризація дошкільної освіти відкриває перед педагогами нові можливості для впровадження у педагогічну практику сучасних методичних розробок. При цьому ефективність комп'ютеризації ДНЗ залежить від компетентності вихователя та якості педагогічних програмних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атапова Н. В. Информационные технологии в школьном оборудовании / Атапова Н. В. – М: РАО, 1994. – 186 с.
2. Информатизация освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2011. – № 1(89). – С. 3–6.
3. Новикова А. А. Медиаобразование в США: проблемы и тенденции / А. А. Новикова // Педагогика. – 2000. – № 3. – С. 68–75.
4. Петухова Л. Е. Актуальні питання формування інформативних компетентностей майбутніх учителів початкових класів / Л. Е. Петухова., О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2011. – №1(89). – С. 7–11.
5. Kubey R. Obstacles to the development of media education in the United States / R. Kubey // Journal of communication. 1998. Winter. – 58 p.